

УДК 37.032.04

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-1.16>

О. О. Химинець, аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОСВІТНІЙ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізуються особливості, структура, зміст і адміністративно-правова природа інтелектуальної власності, що створюється під час інноваційної освітньої та науково-педагогічної діяльності у вищій школі.

Показано, що на інноваційну освітню і науково-педагогічну діяльність аспірантів, науковців та викладачів вишів впливають, зокрема, такі чинники, як державна освітня політика, чинне законодавство, готовність вишівських інституцій та безпосередньо науковців і професорсько-викладацького складу до нововведень і адміністративно-правового захисту створеної інтелектуальної власності.

Виходячи з того, що суспільна потреба спонукає сучасну вищу школу, насамперед її аспірантів, педагогів та науковців, до пошуку нових педагогічних ідей, навчально-виховних технологій, управлінських рішень, створення нових організаційних структур, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду, варто зазначити, що сьогодні під новим в освітній і науково-педагогічній діяльності варто розуміти не лише ідеї, методи, технології, які ще не використовувалися, але і весь комплекс нововведень. Зокрема й ті елементи навчально-виховного процесу, які несуть у собі прогресивні засади та дозволяють ефективніше вирішувати сучасне завдання розвитку й саморозвитку творчої особистості. Саме вони і стали об'єктом аналізу в даній статті.

Інноваційний розвиток вищої освіти і науки стимулює створення управлінських інновацій, спрямованих на вдосконалення форм і методів організації навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи й автономізацію вишів: перехід до маркетингової орієнтації навчальних і наукових підрозділів; використання методології стратегічного, конкурентного менеджменту, принципів мережевої взаємодії підрозділів; формування суб'єктів державно-суспільного управління освітою тощо. Саме тому надзвичайно важливі вдосконалення існуючих і створення нових мотиваційних та стимулюючих механізмів для науковців, професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів і керівників вишів до інноваційних змін у навчально-виховному та науково-дослідному процесі, сприйняття та творчого застосування інновацій.

Ключові слова: інновації, інноваційна освітня і науково-педагогічна діяльність, університетська наука, інтелектуальна власність, адміністративно-правовий супровід.

O. O. Khymynets. Content, structure and administrative nature of intellectual property in educational and scientific and pedagogical innovation activities

This article analyzes the features, structure, content and administrative and legal nature of intellectual property created during innovative educational and scientific-pedagogical activities in higher education.

It is shown that innovative educational and scientific-pedagogical activity of postgraduate students, academics and university professors is influenced, in particular, by factors such as state educational policy, current legislation, readiness of institutions of higher education and directly scientists and professors and administrators to innovate protection of the created intellectual property.

Given that the public need drives the modern higher education institution, especially its graduate students, teachers and scientists to search for new pedagogical ideas, educational technologies, management decisions, create new organizational structures, to disseminate and introduce best pedagogical experience, it should be noted that today the new in educational and scientific-pedagogical activity should be understood not only ideas, methods, technologies which have not been used yet, but also the whole complex of innovations. Including some elements of the educational process, which have a progressive basis and allow you to more effectively solve the contemporary problem of development and self-development of the creative personality. It was they who became the object of analysis in this article.

Innovative development of higher education and science stimulates the creation of managerial innovations aimed at improving the forms and methods of organization of educational process, research work and autonomy of the university: transition to marketing orientation of educational and scientific units; use of methodology of strategic, competitive management, principles of network interaction of units; formation of subjects of public and public administration of education, etc. That is why it is extremely important to improve existing and create new motivational and stimulating mechanisms for scientists, professors, graduate students, students and university leaders to innovate changes in the educational and research process, the perception and creative application of innovations.

Key words: innovation, innovative educational and scientific-pedagogical activity, university science, intellectual property, administrative and legal support.

© О. О. Химинець, 2020

Постановка проблеми. Ринок прав інтелектуальної власності (далі – ІВ), яка створюється у процесі інноваційної освітньої і науково-педагогічної діяльності у вишах, сьогодні – один із найзначніших у світі щодо вартісних величин і динаміки позитивного розвитку країн. У розвинених країнах у процесі створення, упровадження та комерціалізації об'єктів ІВ все більшу роль відіграють вузи, насамперед університети, які все активніше залучаються до інноваційного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ролі й значення інноваційної діяльності як основи висхідного розвитку сучасних країн і адміністративно-правового захисту ІВ, створеної у вишах, у процесі освітньої та науково-педагогічної діяльності досліджували у своїх роботах вітчизняні і закордонні вчені. Серед них варто зазначити праці таких авторів, як: Г. Андрощук, В. Барбаш, Ю. Бошицький, В. Ващенко, Г. Клімова, Г. Мальцева, С. Ходаківський, А. Шпак, інших учених.

Законодавство України у сфері освітньої і науково-педагогічної діяльності охоплює всі загальновідомі об'єкти права інтелектуальної власності і загалом відповідає європейським та міжнародним нормам. Проте існують деякі питання щодо узгодження національного законодавства з нормами європейського та міжнародних угод, надзвичайно гостро стоїть проблема підвищення ефективності адміністративно-правового захисту прав ІВ, яка створюється викладачами та науковцями у процесі інноваційної освітньої та науково-педагогічної діяльності у вишах. Водночас можливості вишів розробляти та впроваджувати інтелектуальну продукцію обмежені, а правова культура студентів, аспірантів, науковців і професорсько-викладацького складу недостатньо розвинена. Зв'язки «держава – виш – виробництво» ще далеко не оптимізовані, не узгоджені один з одним та не досліджені в питаннях комерціалізації, управління сферою ІВ та її адміністративно-правового захисту. Доводиться констатувати, що проблема змісту, структури, особливостей комерціалізації й адміністративно-правового супроводу прав ІВ, яка створюється у процесі інноваційної освітньої та науково-педагогічної діяльності у вишах, висвітлена недостатньо і потребує детальнішого вивчення.

Метою статті є подальший розвиток теоретичних основ інноваційного процесу у вищій школі, аналіз особливостей і вдосконалення системи адміністративно-правового захисту прав ІВ, яка створюється у процесі інноваційної освітньої та науково-педагогічної діяльності у сучасних вишах.

Виклад основного матеріалу. Суспільна потреба спонукає сучасну вищу школу, насамперед її аспірантів, педагогів та науковців, до пошуку нових педагогічних ідей, навчально-виховних технологій, управлінських рішень, створення нових організаційних структур, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду. Варто зазначити, що сьогодні під новим в освітній та науково-педагогічній діяльності слід розуміти не лише ідеї, методи, технології, які ще не використовувалися, але й весь комплекс нововведень, також окремі елементи навчально-виховного процесу, які несуть у собі прогресивні засади та дозволяють ефективніше вирішувати сучасне завдання розвитку й саморозвитку творчої особистості [11, с. 20]. Сучасний виш, крім навчально-виховної і наукової діяльності, починає функціонувати в ролі інноваційної моделі науково-технічного розвитку та продукувати значну кількість об'єктів інтелектуальної власності (далі – ОІВ). Особливу роль в інноваційному розвитку вишів, комерціалізації створюваного інтелектуального продукту та його запровадження у практику починають відігравати нові ринкові утворення в його структурі. Із цією метою при університетах почали створювати наукові технопарки, інвестиційні інкубатори, дослідницькі центри, спеціальні лабораторії, організацій типу «спін-офф», що являють собою малі інноваційні фірми, організовані з метою комерційного впровадження науково-педагогічних та науково-технічних досягнень. У таких структурах появляються нові види діяльності та створюються інноваційні продукції й послуги [8; 10].

Під інноваційною діяльністю варто розуміти процес внесення змін у традиційну систему, створення та використання нового продукту, доведення нових ідей до реалізації у вигляді готового товару або послуг. Інноваційна освітня діяльність – це процес внесення якісно нових елементів у зміст освіти, технології навчання і процес управління науково-педагогічної діяльності. Цей вид діяльності характеризується вищим ступенем творчої діяльності учасників освітнього і науково-педагогічного процесу [11, с. 12].

Практичним результатом освітньої та науково-педагогічної інноваційної діяльності стає науково-технічний продукт, який є інтегрованим проявом результатів теоретичних і експериментальних досліджень, формується як у фундаментальній, так і у прикладній психолого-педагогічній науці. Науково-педагогічний продукт не завжди повністю матеріалізований, тому це поняття дещо ширше порівняно з виробом, хоча за певних умов він може трансформуватися в матеріалізований виріб, а коли задовольняє потреби споживача – то й у реальний товар. Науково-педагогічний продукт стає товаром тільки тоді, коли в нього появляється споживач і його починає продукувати виробництво [2; 3, с. 48].

Інтелектуальна власність у сучасному розумінні являє собою закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах. Під ІВ розуміють не результат інтелектуальної діяльності людини як такий, а право на цей результат. Об'єктом ІВ є право на результати інтелектуальної діяльності людини.

У системі економічних координат освітня інновація розглядається як уже матеріалізований результат трансформації ІВ у продукт, який можна пропонувати для реалізації на ринок, продавати й отримувати винагороду. У цьому контексті варто чітко усвідомлювати, що практичним результатом науково-

педагогічних досліджень є інноваційний продукт, який не завжди може бути матеріалізованим. Здебільшого, особливо у сфері гуманітарних, філософських, педагогічних наук, він є інтегрованим проявом результатів досліджень і умовиводів. Науково-педагогічний продукт у процесі свого розвитку від формування у сфері науки до товару, з погляду можливостей його практичного використання, проходить два етапи: доринковий та ринковий. Практично доринковий етап є визначальним у вкладенні фінансування в науково-педагогічний продукт. Саме на цьому етапі стає зрозумілим, наскільки новий продукт науково-педагогічних досліджень є конкурентноспроможним серед існуючих на ринку товарів. Зазвичай на доринковому етапі починається патентування продукту, тобто визначається рівень його новизни та пріоритетної захищеності. Конкурентноспроможний науковий продукт патентують на певний час у провідних країнах світу. Тільки такий підхід дозволяє в майбутньому захистити авторські права розробників, що має значною мірою активізувати інтелектуальну діяльність не тільки науковців, а й освітян, зокрема вчителів [3, с. 122]. На ринковому етапі автор організує випуск і продаж створеного продукту, а за наявності відповідного попиту, за допомогою додаткових інвестицій розширює ринки збуту. Після цього зазвичай розпочинається продаж ліцензій, для їх реалізації часто створюють нові структури.

Частина з освітніх інновацій орієнтована на вирішення конкретних проблем: узгодження освітніх і професійних стандартів, залучення представників ринкових структур і виробничих організацій до навчально-виховного процесу та спільних наукових досліджень; розробка інноваційних освітніх програм за новими напрямками і спеціальностями підготовки, міжнародна та міжвузівська співпраця тощо. У сучасному постіндустріальному суспільстві на зміну класичним лекційно-семінарським заняттям приходять сучасні проєкtnі, інтерактивні, дискусійні, пошукові формати з високим ступенем самостійності й активності студентів, а також нові когнітивні проєкти: дослідницькі мережі, віртуальні лабораторії, які гнучко організують університетські ресурси для запровадження інноваційних ідей у сфері науки і технологій. Найближчим часом прогноуються розробка і застосування в навчальному процесі електронних пристроїв пам'яті, інтегрованих із людським мозком; біологічних препаратів, стимулюючих мозкову діяльність; універсальних voice translators, що вирішують проблему мовного бар'єра; тримірних електронних стимуляторів, що дають можливість навчати складних маніпуляційних дій, та інші нововведення [10].

Слід усвідомити, що реалізація освітніх та науково-педагогічних інновацій у вишах стимулює продукування нововведень у всіх сферах діяльності вищої школи. Насамперед вони продукують появу інфраструктурних інновацій на стратегічному й оперативному рівнях. Стратегічний менеджмент інновацій в освіті спрямовується на підвищення якості освітніх послуг, формування нових освітніх послуг і нових ринків для створюваного інтелектуального продукту, зайняття лідируючих позицій у своїй сфері. Актуальними напрямками стратегічної діяльності вишів можна вважати: створення сучасної системи безперервної професійної освіти, зокрема перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів, післядипломного навчання випускників; підготовку за програмами подвійних дипломів; розвиток транснаціональної вищої освіти тощо. Оперативний менеджмент нововведень в освіті є засобом реалізації стратегічних інновацій і передбачає створення відповідної інфраструктури вишу та системи забезпечення якості освітньої, наукової й інноваційної діяльності: моніторинг її ефективності; розроблення системи внутрішньої та зовнішньої оцінки діяльності вишів, міжнародної акредитації освітніх програм тощо [4; 5].

Інноваційний розвиток вишівської освіти і науки стимулює створення управлінських інновацій, спрямованих на вдосконалення форм і методів організації навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, автономізацію вишу: перехід до маркетингової орієнтації навчальних і наукових підрозділів; використання методології стратегічного, конкурентного менеджменту, принципів мережевої взаємодії підрозділів; формування суб'єктів державно-суспільного управління освітою тощо.

Управління інноваційними проєктами університетів неможливе без створення інноваційно активних підрозділів у структурі вишу (на відповідних кафедрах, в інститутах та лабораторіях), які б забезпечували трансфер ідей, технологій та інших продуктів ІВ. Сучасні університети розпочинають роботу з формування мережі малих підприємств наукоємного бізнесу, високотехнологічних кластерів реального сектора економіки на рівні регіону і національної економіки (наукових, дослідницьких та виробничих технопарків, бізнес-інкубаторів тощо). Починаються зміни з розвитку законодавчої, фінансової, матеріально-технічної бази інноваційної діяльності університетів. У структурах вищої освіти особливої актуальності набули економічні інновації, які насамперед стосуються диверсифікації джерел фінансування вишівської науки, залучення приватних інвестицій, створення фондів, залучення індивідуальних і корпоративних донорів, використання міжнародних грантів, позик, механізмів пайової участі, корпоратизація і приватизація державних вишів тощо [5; 16].

До юридичних інновацій варто віднести перехід на нову організаційно-правову форму автономного функціонування вишу, напрацювання пропозицій щодо вдосконалення освітнього, юридичного й економічного законодавства. Важливі також інновації, скеровані на соціальну підтримку студентів і викладачів університету; створення оптимальних умов навчання та позанавчальної діяльності студентів, формування соціально відповідального вишу [6; 8].

Адміністративно-правові аспекти охорони прав ІВ. Організаційно-економічний механізм створення і подальшого використання результатів інтелектуальної діяльності у вишах формується в рамках відносин

між такими суб'єктами, як замовник, виконавець і автор. Між ними існують правові відносини особистісного спрямування, які набувають юридичної чинності відповідно до права авторства.

Автор інтелектуального продукту має сукупність особистих немайнових (моральних) прав, що не можуть відчужуватися від їхнього власника з огляду на їхню природу, та майнових прав. Якщо майнове (економічне) право на результат творчої праці може бути відділеним від автора (передане іншій особі в обмежене чи необмежене користування), то немайнове право автора невіддільне від творця і не може бути передано іншій особі. Право інтелектуальної власності є сумою тріади майнових прав (право володіти, право користуватися, право розпоряджатися) та немайнових прав (право на авторство, право на недоторканість твору тощо) [3].

Під особистими немайними правами варто розуміти різновид цивільних прав, які виникають щодо нематеріальних благ, є невід'ємними від особи та набувають економічного змісту (гл. 15 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ)). Майнові права мають суб'єктивну природу, бо пов'язані з використанням об'єктів прав інтелектуальної власності (далі – ОПІВ), а також із тими матеріальними (майновими) вимогами, які виникають між учасниками правовідносин щодо використання ОПІВ (наприклад, право авторів і винахідників на винагороду, ст. ст. 424 та 426 ЦКУ). Така класифікація прав, що становлять зміст права ІВ, має відповідне практичне значення. Особисті немайнові права належать лише безпосередньо авторові ОПІВ, є невідчужуваними від нього, зазвичай не можуть передаватися іншим особам. Майнові права на ОПІВ можуть переходити до інших осіб у спосіб, передбачений законом. Зміст зазначених прав щодо конкретних ОПІВ розкривається у відповідних главах ЦКУ та спеціальному законодавстві – законах України, які регулюють суспільні відносини щодо правової охорони окремих ОПІВ. Загальний перелік майнових прав інтелектуальної власності на ОПІВ закріплений у ст. 424 ЦКУ [14, с.8 б].

Інтелектуальна власність має свою істотну специфіку, що полягає в нематеріальній природі об'єктів права ІВ, творчому характері праці з їх створення, тобто це інститут власності на нематеріальні блага його суб'єктів. Для ІВ не зовсім придатна класична тріада правомочності власника, що здійснює звичайні майнові права, оскільки, відчужуючи, наприклад, об'єкт, своєї інтелектуальної власності, його автор не позбавляється тим самим усіх прав на нього, а набувач не одержує можливості за своїм розсудом змінювати цей об'єкт і взагалі вважати його винятково своїм. До того ж у власність інших осіб переходять зазвичай не ОПІВ, а матеріальні носії науково-педагогічних ідей і художніх образів (конкретні книги, видання, наукова і технічна документація тощо) [15].

ОПІВ варто відрізнити від матеріального носія, у якому виражений твір або інший результат інтелектуальної праці. Якщо право на ОПІВ належить тільки авторам і їхнім законним спадкоємцям, то право власності на матеріальні носії, у яких виражений твір, може належати необмеженому колу осіб, але вже не на правах інтелектуальної власності, а в порядку звичайного майнового права. Тобто право інтелектуальної власності є правом на результати інтелектуальної діяльності, які відповідають вимогам, встановленим чинним законодавством [14, с. 106–108].

Авторське право в освіті поширюється на створені підручники, навчальні програми, нові педагогічні навчальні та виховні ідеї, технології і методики викладання, твори літератури і мистецтва, на всі інновації, що стали результатом інноваційної діяльності освітян, незалежно від призначення і значущості продукту, а також від способу його вираження. Закон не оцінює інноваційний продукт, він його тільки захищає. Підлягає захисту як геніальний результат, так і простий продукт інтелектуальної праці: міра розумової праці, обсяг, внутрішній зміст роботи не мають значення.

Інтелектуальна власність визначає: кому належить результат інтелектуальної діяльності, втілений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво, ноу-хау, товарний знак, авторський твір тощо). Коли йдеться про колективну форму власності, якою володіє група осіб, то важливим стає питання, кому належить результат власного творчого пошуку, хто і якою мірою спрямовував свої зусилля на отримання кінцевого результату творчої діяльності [12, с. 66; 13, с. 315].

Права інтелектуальної власності – це права, що надаються особам на результати їхньої інтелектуальної праці. Право інтелектуальної власності є сумою тріади майнових прав (право володіти, право користуватися, право розпоряджатися) та немайнових прав (право на авторство, право на недоторканість твору тощо). Змістова двоякість такого права – найважливіша особливість інтелектуальної власності. Відповідно до ЦКУ, до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми; наукові відкриття; винаходи, моделі тощо [15].

У загальному розумінні ІВ розглядають як таку, що складена із самостійних інститутів (права на об'єкти інтелектуальної власності, авторське право, суміжні права). Авторським правом і суміжними правами в освітній сфері регулюють особисті немайнові права й майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням результатів інтелектуальної науково-педагогічної діяльності. Авторське право й суміжні права на результати інтелектуальної освітньої і науково-педагогічної діяльності повинні сприяти створенню умов для заняття наукових і науково-педагогічних працівників творчою працею, забезпечувати правове визнання й охорону досягнутих творчих результатів, закріплення за авторами прав на використання створених ними творів, одержання авторами доходів тощо.

Варто зауважити, що сам процес інтелектуальної діяльності не регулює правові відносини та не визначає права наукових і науково-педагогічних працівників на власність. Лише після завершення цієї діяльності за умови створення нових освітніх продуктів, що будуть використовуватися в педагогічній теорії та практиці, починають діяти норми цивільного права, що забезпечують суспільне визнання відповідного результату інтелектуальної діяльності, встановлюють його правовий режим, а також охорону прав і законних інтересів його творця.

Сьогодні основна проблема, що стоїть перед українськими університетами, полягає в обмеженому використанні накопиченого інноваційного потенціалу, вираженого в кількості отримуваних патентів, зареєстрованих наукових відкриттів, у наявності визнаних наукових шкіл тощо. Інноваційна освітня і науково-педагогічна діяльність університетів у сфері створення та використання ІВ стримується такими чинниками [14, с. 112–113]:

- низька ринкова орієнтація більшості виконуваних науково-педагогічних досліджень і, як наслідок, мала кількість створюваних бізнес-пропозицій для подальшої комерціалізації отриманих результатів;
- відсутність ринкового досвіду та невелика кількість завершених і доведених до виробництва розробок, обмежені ринки збуту науково місткої продукції, обумовлені тим, що з кожним роком відбувається значне скорочення замовлень на проведення науково-педагогічних досліджень;
- недосконалість нормативно-правової бази для інноваційної діяльності вишів.

Надзвичайно важливі вдосконалення існуючих і створення нових мотиваційних та стимулюючих механізмів для науковців, професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів і керівників вишів до інноваційних змін у навчально-виховному та науково-дослідному процесі, сприйняття та творчого застосування інновацій. Політика сучасного вишу має бути спрямована на досягнення високого рівня інвестиційної привабливості завдяки розвитку нових напрямів науки і техніки та налагодження співпраці із провідними промисловими компаніями України і світу. Основна увага має приділятися питанням комерціалізації ІВ, зокрема і через малі інноваційні фірми, організовані з метою впровадження науково-педагогічних досягнень у практику. Ця проблема стає надзвичайно актуальною останнім часом, коли набули поширення нові науково-освітні інноваційні технології, застосування яких відповідає потребам і запитам сучасного інформаційного суспільства, надає конкурентні переваги інноваційно діючим вишам.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Українські виші мають значний інноваційний потенціал і великі перспективи в галузі створення інтелектуальної власності. Однак інноваційна освітня і науково-педагогічна діяльність наукових і навчальних підрозділів університетів не має належного фінансування, а науково-педагогічні кадри не мотивовані до продукування інтелектуальної власності.

Щоб виши стали ефективним чинником модернізації національної економіки, потрібно створити умови для трансформації освітніх та науково-педагогічних інноваційних напрацювань аспірантів, науковців та професорсько-викладацького складу в захищені технології, а їх – в інноваційну продукцію, яка може вироблятися та продаватися як в Україні, так і за її межами, забезпечити належний захист прав власності розробників. Крім того, для українських вишів надзвичайно важливе включення їх у систему європейського виміру в освіті.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування. Київ : Парламентське вид-во, 2007. 183 с.
2. Барбаш В., Бояринова К. Інноваційне середовище на базі університету дослідницького типу: URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Бошицький Ю. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник. Київ, 2007. 488 с.
4. Бочарова Н. Законодавче забезпечення права інтелектуальної власності в країнах Європи: порівняльно-правовий аналіз. *Порівняльно-правові дослідження* : українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. 2009. № 2. С. 118–123.
5. Клімова Г. Парадигмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти в Україні. *Право та інновації*. 2015. № 1 (9). С. 11–18.
6. Мальцева Г., Черная И. Социальное измерение инновационного образования. *Университетское управление: практика и анализ*. 2010. № 1. С. 35–40.
7. Мотышина М., Шарипа О. Особенности классификаций инновации вузов. *Правовое поле современной экономики*. 2012. № 10. С. 7–11.
8. Економіко-правові проблеми в сфері інтелектуальної власності : монографія / О. Орлюк та ін. Київ : НДІ інтелектуальної власності АПрН України, 2006. 372 с.
9. Право інтелектуальної власності : Академічний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. Орлюк та ін. ; за ред. О. Орлюк, О. Святоцького. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
10. Старостіна А., Кравченко В. Інтелектуальна власність у вищій школі: передумови ефективного використання та ризики створення і комерціалізації. Львівській ЦНП. URL: http://cstei.lviv.ua/upload/pub/Innov/1355905668_66.pdf.

11. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність : монографія. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 360 с.
12. Химинець О. Юридично-правове забезпечення інтелектуальної власності в освіті. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 20. С. 65–70.
13. Химинець О. Інноваційна політика та адміністративно-правові особливості захисту прав інтелектуальної власності в освітній і науковій діяльності університетів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 5. С. 314–317.
14. Ходаківський С., Якобчук В., Литвинчук І. Інноваційна власність: економіко-правові аспекти : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 276 с.
15. Шпак А. Правові засади охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти. *Право і безпека*. 2014. № 4 (55). С. 230–233.
16. Цибулько П. Комерціалізація інтелектуальної власності університетами та науковими установами: досвід США та можливості його використання в Україні. *Наука та інновації*. 2014. № 3. Т. 10. С. 47–57.